ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 ըրլ. ոս. թղթդրմ.
Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգիրները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ձ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 93

1891 ՅՈՒԼԻՍ 25

ՅՈՒԼԻՍ 13 (Հ. Տ.)

ՁԱՅԱՔ

Կը հրատարակուի Դ. և Երթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն։
Գարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրներն։
Յանուցմներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՑՈՑ ՀԱՅԵՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Բաղուած կանոնագրեն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցնելու Թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատի ներքին այժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր աղատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։*

Տպուօր. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակիցել կամ թղթակիցել ուզողներն պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian

(FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատակ Արմենիա լրագրէ հրատարակման։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ,, Ի Է ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1891 ՕԳՈՍՏՈՍ—92 ՅՈՒԼԻՍ)

Արմենիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարեշրջանին մէջ միւնոյն ուղղութեամբ և չարաթն երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերն։

Տարեկան բաժնորդագինն է՝

Պարսկաստանի համար 5 ֆրանգ (գրեթէ 7 ղրան կամ 2 րուբլի ռուս. թղթադրամ)։

Եւրոպայի և այլ տեղերի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, 20 ֆրանք։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամներէն անոնց համար՝ որոնք տարեկան 20 ֆրանգ Արմենիայի բաժնորդագին վճարելու անկարող լինելնին կը յայտնեն խմբագրութեան ուղղուած մի նամակով, 10 ֆրանգ։

Անոնք որ Պարսկաստանէն դուրս 5 բաժնորդ կը գտնեն Արմենիայի, մէկ օրինակ ալ ՁՐԻ կրստանան, բայց պայմանով որ 6 թերթերն ալ մէկ ծրար եղած մէկ անձի հասցէին ղրկուին։

Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին սոյն տարեշրջանի համար միւնոյն հաշուով առանց ոեւէ յաւելման։

Արմենիայի տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՒՆՆԵՐՆ ԿԱՆԽԻԿ ՊԷՏՔ Է ՂՐԿՈՒԻՆ։

Կը խնդրենք մեր բոլոր բարեկամներէ որոնք կը համակրին մեր գործի եռանդով չանալ տարածել Արմենիան ամեն շրջաններուն մէջ ուր որ կրնան։ Որչափ աւելի յաջողինք չատ տարածել մեր թերթ ամեն կողմի Հայերին մէջ, այնչափ աւելի չատ պիտի յաջողինք մեզ գաղափարակիցներ և ձեռնտուներ ստեղծել։ Մեր զօրութեան գաղտնիքը մեզ գաղափարակից Հայերը չատցունելուն մէջ է։ Պէտք է աշխատիլ տարածել Արմենիան նոյն իսկ անտարբեր հանարուած Հայերին մէջ, նոյն իսկ մեզ հակակարծիք եղողներուն մէջ. փորձը ցոյց կուտայ որ անոնք ալ հետզհետէ պիտի ժառենան մեզ, անդադար լսելով և վերջապէս համոզուելով ճշմարտութեան։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մոկսի մելիքի սպանման առթովը.—Նամակ Թիւրքիայէն (վան). — Նամակ Րումանիայէն (Ֆօքշան).—Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Նիւ Եորք). —Սուլթանը եւ Գուլկարիա.—Արուեստագիտութիւնը կ. Պոլսի մէջ. — Արտասահմանի լուրեր. —Յանուցմներ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Հարկ կը համարինք յիշեցունել Արմենիայի բաժնորդներին որ եթէ ՁՐ ՓՈԽԱՆ վերանորոգել իրենց բաժնորդագրութիւն է տարեշրջանին համար՝ բաժնորդագինն կանխիկ ղրկելով, իրաւունք չեն ունենար յետոյ գանգատելու երբ նոր տարեշրջանի սկիզբն չպարունակենք իրենց թերթ ղրկել. և երբ ժամանակ անցնելէ յետոյ ստանք իրենց պատուէր, գուցէ չկարենանք նոր տարեշրջանի սկզբնական թիւերը ղրկել իրենց, ինչպէս այդ պատահած է ուրիշ անգամներ, որովհետեւ մենք որչափ բաժնորդ ունենանք տարեշրջանի սկիզբն, նոյնչափով թերթ կը տպագրենք։

ՄՈԿՍԻ ՄԷԼԻՔԻ ՍՊԱՆՄԱՆ ԱՌԹՈՎԸ

Այսօր Արմենիայի մէջ հրատարակուած վանի թղթակցութիւնը կը գուժէ Մոկսի Մէլիքին, նոյնպէս ալ մի քանի ուրիշ հայ Ռէհաներու, սպանուիլը։

Մօտ 1100 տարի առաջ Աբբասեան ոստիկաններն եկեղեցիի մէջ կայրէին հայ նախարարներն և դեռ վերջերս ալ Շուշու Իբրահիմ խանը հայ Մէլիքները մի մի պրոգայթով կոչնչացունէր, որպէս զի դիմադրութիւն և ապստամբութիւն կազմակերպող և ժողովրդի գլուխն անցնող մարդիկ երկրէն պակսէին։

Նոյն քաղաքականութիւն Թիւրքը կը գործադրէ այժմ։ Հայ մելիքներն և ռէհաներն որոնք իրեն թանկագին ծառայութիւններ տուին 40 տարի առաջ, Փիւրդերը օսմանեան իշխանութեան հնազանդեցունելու համար, այժմ այլ եւս պէտք չեն գալ և գուցէ ջնաստկար ալ կընկատուին թիւրք կառավարութեան առջեւ որ հետեւապէս անոնց ջնջելուն ձեռնարկած է։ Բայց միւնոյն հետեւանքին պիտի հասնի՝. մինչ՝ ռէհաներ, մելիքներ, հայ պաշտօնեաներ պակսելով Հայերի մէջ յեղափոխական տարրը կը տկարանայ այժմ։

Այդպէս կարծել կարճամտութիւն է։ Հայերի մէջ ներկայ դժգոհութեան զգացումներն, յեղափոխական կազմակերպութեան ձեռնարկներն վերի դասակարգէն, մելիքներէ, պէյերէ չեն սկսած որ անոնց ոչնչանալով ոչնչանար և Հայերի ազատամարտան միտքն։

Քրդական խնդիրը կրնայ խզդուիլ ոեւէ մի չէյխ կամ տէրէպէյի մէջքէ աքսորելով, թրքական յեղափոխական ձգտումը կոչնչանայ Միտհաթ մը, Զիա մը ոչնչացունելով կամ կաշառելով, որովհետեւ ո՛չ Քիւրդի և ո՛չ Թիւրքի մէջ ժողովրդական շահեր և ձգտումներ կան։

Բայց Հայերի մէջ, ներսէս մը մեռնելով, Խրիմեան մը Երուսաղէմի մէջ բանտարկուելով կրցա՞ւ դադրիլ հայկական խնդիրը։ ընդհակառակն։ Մելիքների, իշխանների և եկեղեցականների դէմ թիւրք կառավարութեան հնձած հալածանքն հայ դժգոհ ժողովրդի վրայ կաւելցունէ անոր անտարբերը մնացած մի մասը որ իր պաշտօնէական դիրքով հասարակութեան կրած հարստահարութիւններէն ինքզինք մի մասով ազատ կը տեսնէր և ընդհանուր դժգոհութեան չէր ուզեր մասնակցիլ։

Երբ 1000–1500 տարի առաջ ազատական դրութիւնը հայ հասարակ ժողովրդին կէս տարուկներ չինած էր հայ նախարարներուն ձեռքը, այդ տեղն բնական էր որ հայ չինականը ոչխարի անտարբերութեամբ դիտէր հայ իշխանի անկումը և երկրի մէջ պատահած քաղաքական փոփոխութիւնը։ Այդ տեղն իր դիրք բոլորովին կրաւորական էր։ մելիքները ղինք մէկ երկրէն միւսը կը տեղափոխէին, մէկ հրամանի վրայ 300,000 վաստակաւորականցիները կը թողնէին իրենց հայրենիք և Մեսոպոտամիա կերթային, որովհետեւ Սինեքերիմ թագաւորը վաստակաւորականի մէջ հանդիսատ գուն չէր կրնար քաշել թիւրք սպահաակաների երեսէն. ինչպէս կը տեսնուի ուրեմն, այն տեղն ժողովրդի շահ, բաղձանք, դժգոհութիւն ըսուած բաներն այնչափ գոյութիւն չունէին մեր մէջ. ժողովուրդը վարժութիւն չունէր դժգոհ լինելու կամ իր բաղդը իշխանին բաղդէն զատելու։

Բայց այժմ ազատամարտութեան տարրերք ո՛չ պալատի և ո՛չ եկեղեցու մէջ փնտռելու է, հայ ժողովրդի վերջին

զաւակին՝ կօշկաներկողն, մաճկալն, մըչակն այսօր աւելի կը մտածէ երկրի խեղճ վիճակին վրայ և զան իրեն իբր դիր ըրած է քան թէ ազդեցիկ և բարձրաստիճան Հայն։

Ցաւալի է անշուշտ որ մի Հայ, ինչ դասակարգի ալ վերաբերի, կըսպասնուի և Թիւրք կառավարութիւնը իր սովորութեան համաձայն ձեւի համար ձերբակալութիւններ ալ կանէ ոճրագործներէն որպէս զի զանոնք Հայերի դէմ աւելի դառնացուցեալ ետք ազատ արձակէ. սակայն երեւութապէս այդ բարձր դիրք ունեցող Հայեր ոչնչանալով, դժգոհութեան և յեղափոխութեան տարրերն չեն վերցուիր։

Մ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Վան, 1891 յունիս 18

Պատր. Փոխանորդ Այվազեան Յովսէփ վարդապետը տեղս հասած լինելով կաշխատի այժմ հաշտեցունել կուսակցութիւնք կամ բառնալ, ինչ որ բնաւին անհաւատալի է։ Ժողովուրդն դգալով որ անձնական նկատումներէ առաջնորդուող կուսակցապետները չարիք իր գլխին անպակաս պիտի անեն, հանրագրութիւն մը կը պատրաստէ Գեր. Այվազեանին տալու համար, որպէս զի այդ պարագլուխները բոլորովին քաշուին գործէ և ժողովրդական անձինք կոչուին պաշտօնի։

Վերջին բանտարկեալներէն երկուքը, Պարոններ Թնթուխեան Նազարէթ և Թանկոյեան Հմայեակն արձակուեցան նախորդ շաբթու իբր անպարտ. սոքա բանտարկուած էին այն պատճառով որ իբր թէ քանի մը հարուածներէ բռնի դրամ պահանջած են ազգային գործերու համար։

Քիւրդերու նորանոր հարստահարութիւնք և ոճիրներ ձեղ գրելու հարկին մէջ կը գտնուիմ այսօր, թէեւ մինչ կան այդ հարստահարութիւնք, բայց այս չաբթուան հարստահարութիւններ կուգան սարսափեցուցել մեր անդէն և անտէր խեղճ գիւղացին։

Մոկաց աշխարհի համբաւաւոր Մելիքը որ երկար տարիներէ ի վեր այդ գաւառի վանական–ազգային կալուածներու համար իւր իսկ ծախիւք կառավարութեան դռները կը դեգերէր և կը դատուէր քիւրդ պէյերու դէմ որք իրենց կը սեփականացունէին այդ կալուածները, վերջերս հաղիւ թէ վատորոշելու վրայ էր իւր արդար դատը, ահա յիշեալ քիւրդ պէյեր կորոշեն զինքն սպաննել անպատճառ։ Մելիքն տեղեակ դառնալ կը փութայ ընտանիք Վան փոխադրել յապահովութիւն և ահա երէկ իր ընտանիքով Ոստանայ Պըղլաքար կոչուած ժայռուտ անցքէն անցած ատեն Քիւրդերէ գընտակահար կ'ինայ. Թո'ղ կառավարութիւն գանէ չարագործները։ Սոյն Մելիքը հայկական հին իշխաններէ կը սերէր և նորա սգալի մահուամբ Մոկաց հայ ժողովուրդը կը կորսնցունէ իւր գլխաւորն ու պաշտպանն ու հայ ազգն ալ իւր նահապետական չառաւիղներէն մի վերջին ներկայացուցիչ։

Կարճկանու Ռէսը նոյնպէս կըսպաննուի Քիւրդերէ, իբր իրենց չարութեանց հակառակորդ և դիմադրիչ։ 50–60 գիւղացիներ կը դիմեն աստ, բայց կուսակալը իր տարեկան պտոյտին ելած լինելով, կերթան մինչ Արճէչ իրենց գանգատը յայտնելու։ Կուսակալն ալ կը հեռագրէ տեղւոյս բոլիս գօմիսէր Նուրիին որ երթայ փընտրուէ չարագործները։ Բայց մինչ կրնանք հաւատալ այդ մարդասպաններու ձերբակալուելուն երբ գիրենք փնտռելու համար կը ղրկուի հայատեաց և ցածոգի պաշտօնեայ մը որ հրապարակաւ իսկ ըսած է և կրսէ որ Սուլթան ինձ ղրկեց Հայերը ջնջելու համար։

Մանտան գիւղի Ռէս Աւագը կըսպաննուի իւր տան մէջ Այիպեան կոչուած Քիւրդի տղայէն որ կը ձերբակալուի։ Պէտք է գիտնալ որ այս Աւիպեան որ ամենաբարբարոս և հայութեան թշնամի մի Քիւրդ է, այդ կողմեր Հայոց մէջ հաստատուած է չըլնորհիւ և հրամանաւ Վանայ սեւանուն Պօղոս եպիսկոպոսին։

Ոստանայ մէջ Ոգմըցի մը կը կողոպտուի և չարաչար կը վիրաւորուի ծըխախոտի Րէժիի թիւրք պաշտօնեայներէն, որք ճանչցուելով ապա կը ձերբակալուին։ Ալ ո՛ր մէկին ըսեմ, արդեօք քանի՛ այլ սպանութիւններ կան հեռաւոր գիւղերու մէջ որք մեր ականջին չեն հասնիր։ Գիտենք որ ժամանակ պիտի գայ այս հարստահարութեանց բարձման, սակայն այն օր երբ ա՛լ մի Հայ չմնայ հայրենի հողին վրայ։

Մոռցայ ասել որ Ռուսաց հիւպատոսի թարգմանն և կառապն ալաշկերտի մէջ կը կողոպտուին Քիւրդերէ, որոց ետեւէն ոստիկաններ ղրկուած են։ Կը լսենք նաեւ թէ Կ. Պոլսէն վերջերս մեկնած քիւրդ գլխաւորները Կարնոյ ճանբայի վրայ դարկած են պարսիկ կարաւան և վիրաւորած չատ մը Պարսիկներ։ Ահա սոցա առաջին չհատատկութիւն։

ՇԱՒԱՐՇԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ

Հանդէս մրցանակաբաշխութեան Ազգային երկսեռ վարժարանաց

Ֆօքշան, 1/13 յուլիս 1891

Դպրոցական տարեգլխոյ հրապարակային հարցաքննութիւններէն ետքն այսօր տեղի ունեցաւ քաղաքիս մեր ազգային երկսեռ վարժարանաց պարգեւաբաշխութեան հանդէսն ընդ նախագահութեամբ Արժ. Տ. Գէորգ Հայր Հալաճեանի, ի ներկայութեան Մեծ. Տիար Զաւիկ Զարանեանի՝ վարժարանաց տեսչին և Պատ. Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչ Մեծ. Տիար Ֆերհատեանի, երկսեռ բազմութիւն մը արդէն նախապէս խռնուած էր Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանի սրահն, հանդիսավայրը, որ փառաւորապէս չքեղազարդեալ էր ազգային գանազան պատկերներով, գոյնզգոյն ծաղիկներով, պահներով և դափնիներով։

Հանդէսը բացաւ Պատ. Հոգաբարձութեան ներկայիչն. այն ատեն ուսանողքն և ուսանողուհիքն սկսան ազգային այլ և այլ երգերը և ընդմիջմամբ հայերէն և ռուսաներէն ճառեր խօսիլ, ըստ աւուր պատշաճի. ոգեւորութիւնն ընդհանուր էր, այնպէս որ ամեն Հայ ի սիրտ և ի հոգի կըհրճուէր տեսնելով վարժարանաց այժմեան պտուղներն և ապագայ զարգացման յոյսերն։

Ուսանողաց մէջ պսակաւորներն էին Պր. Վարդան Միսիրեան՝ Ա կարգէն, Պ. Յակոբ Սողոմոնեան՝ Բ կարգէն, Պ. Կարապետ Ասլանեան՝ Գ կարգէն, Պ. Ստեփան Ֆերհատեան՝ Դ կարգէն։ Ուսանողուհեաց մէջ պսակաւորներն եղան Օր. Մարիամ Ալեքսանդրեան՝ Ա կարգէն, Օր. Սոֆի Գրիգորեան՝ Բ կարգէն, Օր. Վարդուհի Խաչատուրեան՝ Գ կարգէն և Օր. Արմէնիա Յովսեփեան՝ Դ կարգէն։ Ասկէ յետոյ բեմն ելաւ Մեծ. Տիար Ֆերհատեան, Հայ լեզուաւ գեղեցիկ և շեշտաւոր առնարանութիւն մ'ըրաւ այս իմաստիւ թէ «Մեր հայ ազգի գոյութիւնն կապող է պահպանուիլ միայն եկեղեցիով և վարժարանով։ Այս ազատ և լուսաւորեալ դարուս մէջ ոճիր է մեզ համար չաշխատիլ մեր գոյութեան այդ երկու պահապան հրեշտակներու թեւերը զօրացունելու, որպէս զի օր ըստ օրէ աւելի թռիչ կարենան առնուլ յաղգային այն նպատակն սրբազան, որուն կը ձգտին ամեն հայ մտքերն»։ Ցետոյ երգոց ընդմիջմամբ խօսեցաւ վարժարանիս հայկաբանութեան ուսուցիչն, որոյ խօսից իմաստն քաջալերական, յուսադրական և խրատական էր. քաջալերականն և յուսադրականն առ հանդիսականս թէ «Գործով և փորձով կը տեսնուի որ Ռումէնաստանի Հայութեան վերածնման աստղն Ֆօքշանի Հայոց հորիզոնին վրայ կը փայլփլի. սոյն ճշմարտութեան կը վկայեն ազգային ամեն ճանապարհորդք. ուրեմն անհրաժեշտ պարտաւորութիւն ունիմք միաբանութեամբ պայծառացնելու այդ աստղն յուսալից, որպէս զի մի օր արեւ դառնայ, որ ճառագայթներն լուսաւորեն և փրկեն զՌումէնահայս Հայոց վտանգներէն. այս առթիւ պատմութիւնն անշուշտ փառաւոր էջեր պիտի ընծայէ Ֆօքշանի մեր ազգայնոց և այս ՐՈՒԱԿԱՆ է իրենց ըրած և ընելիք ամեն տեսակ զոհողութեանց հանդէպ. Ջանալու է որ սոյն տեսական վտանգներն ուրիշներ չյաջողեցնեն»։ խրատականն առ երեք շրջանաւարտս, Պ. Ստեփան Ֆերհատեան, Պ. Գրիգոր Ժամկոչեան և Պ. Ստեփան Խաչիկեան(1). «Արդարեւ ժամն հնչած է, ապիւ ուսանողք, և դուք պիտի մեկնիք մեր մէջէն. սակայն ոչը որ երթայք, ուր որ լինիք, միշտ ՀԱՅ ապրիք, ձեր սիրտն ու հոգին յաւիտեան կապուած ձեայ Ս. Ղեւոնդեանց վարժարանին հետ ազգի և հայրենեաց չերմագին սիրովը, ամեն տեղ և ամեն ատեն ճշմարտախօսութիւն, աշխատասիրութիւն, ազգային և բարոյական պատնեշութիւնն ձեր նշանաբանն ըլլան և ձեր նոր կեանց յաւտակագիծն կազմեն, այնպէս որ օտարք այդ պատուական ձիրքերն ձեր վրայ տեսնելով գիտնան թէ դուք ՀԱՅ էք, և նոքա իւրեանց աչակերտաց ու զաւակաց զձեղ օրինակ տան ևն. ևն.»։ Հանդիսականաց մէջ կը գտնուէր Գ. Վ. Գահլաւունին որ ըստ բաղձանաց ազնիւ ունկնդրաց, գրաւոր ճառ մը խօսեցաւ, որով չըքնաղ Անուոյ անցեալ փառքերն ցոյց կուտայր Ռումէնաստանի Հայոց։

Ցիրաւի սոյն հանդէսն իւր նախորդներէն չատ աւելի գեղեցիկ, ուրախաւէտ և միանգամայն խորհրդաւոր էր, վասն զի Ս. Ղեւոնդեանց վարժարանն իւր առաջին պտուղն կընծայէր ազգին։

Հանդէսն, պէտք է ըսել որ իւր քաղցրութեան և ոգեւորութեան հետ վայրկենապէս տխուր կերպարանք մը ալ առաւ, ինչ ատեն չըջանաւարտներէն Պ. Ս. Ֆերհատեան բերանացի արտասանեց, ի դիմաց իւր և երկու ընկերացն «Մեր վերջի հրաժեշտն առ ձեզ» վերտառութեամբ ոտանաւոր մը, որուն պատասխանեց Յակոբիկ Սողոմոնեան, վարժարանին աչխոյժ պատանին, ի դիմաց համայն ուսանողաց, «Երթայք բարեաւ»ով մը։

Հուսկ ուրեմն Տիար Ֆերհատեան դպրոցականն ինչ ինչ տեղեկութիւններ հաղորդեց ժողովրդեան և յայտարարեց առ համայն ուսանողս 1½ ամսեայ արձակուրդն և յետ այնու վերամուտն ի վարժարան։

Հանդիսին վերջը դպրոցականքն սկսան երգել «Մնասցես բարեաւ, սէր իմ սէր» և հանդիսականքն ապագայի քաղցրիկ յոյսերով բեռնաւորեալ մեկնեցան։

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՆԱՄԱԿ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւ–Եորք, 5 յուլիս 91

ԳՈՒՆԴԻՍ 4Ը

(Շար. 92րդ թուհն եւ վերջ)

Այնուհետեւ երգեց Տ. Թադեոս Ճեան մի ընտիր երգ զոր երգիչն ինքն հեղինակած էր յանուն «Հ. Ե. Թ. Միութեան»։ Ցետոյ Օր. Աղաւնի Զանգալեան արտասանեց մի ոտանաւոր (Սիրէ Հայը). ապա Սմբատ Ե. Սարաֆեան, 5 տարեկան մի երեխայ, ծանօթ հայրենասէր հօր մը զաւակը, բեմը բարձրացուելով ըսաւ. «Ես Հայ եմ, կը սիրեմ ազատութիւնը. Քիւրդը, Թիւրքը, Թող սատկին որ Հայաստանն ազատի», (ծափահարութիւններ)։ Տակաւին հանդէսը չէր վերջացած և մի նշանաւոր դեր եւս կը մնար, այն երգիծաբանութիւնը որ ներկայացուց Տ. Պուզտանեան։ Այս ընտիր երգիծաբանը, որ նոր հրապարակ կուգար իւր նոր հեղինակութեամբ հանդերձ, խիստ ղուարճալի զաւեշտական ոճով սոսկալի կերպով հարուածեց տեղւոյս նորափայլ կեղծուպատիր հայրենասէրները, գաւառաճանները, Պօղոս ժամհչները, միսիօնարները, տգէտ կղերականները, դաղթականութեան գրութիւնը, ի վերջոյ և երիտասարդաց ամուրիութիւնը. միեւնոյն ժամանակ գրուա-

(1) Որք ուսման վարժարանները պիտի մտնեն։

տեց «Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թիւն»ը, նորա Հիմնադիր–Տնօրէնը,
Պօլսոյ նահատակները, և այլն։ Երգի-
ծաբանը ժողովրդի ծիծաղելից չնոր-
հակալութեանն և ծափահարութեան-
ց արժանացաւ։

Յաւարտ ամենեցուն բեմը բարձ-
րացաւ Ամերիկայի Միացեալ–Նահան-
գաց հայ գաղթականութեան Հովիւ
Գրժ. Յովսէփ Տ. վարդապետ Սարաճ-
եան։ Իւր ազդու ատենախօսութիւնը
կարժէր որ բառ առ բառ ի գիր առ-
նելով Արեւելիահին յանձնէի. բայց կը
ցաւիմ որ ժամանակ և դիւրութիւն
չունեցայ. ահա ամփոփումը. ինքը
նախ բացատրեց Թանգարանի զգալի
պէտքը. ապա՝ չնորհապարտ պէտք
ենք ընել, ըսաւ, նորա հիմնադրաց
որոնք այս պէտքը լեցուցին, (պէտք
է նկատել աստ թէ նորա հիմնադիր-
ներէն ոչ ոք հրապարակի վրայ երեւ-
ցաւ ցարդ, թէեւ ոմանք կենդանդրեն
թէ «Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» մի օթեակը եղած լինի և թէ
ղեկը այդ Միութեանն է, բայց մենք
այդպէս կարծողներէն չենք, այլ կը
հաւատանք որ նա առանց ղեկի և
ղեկավարի յառաջ եկաւ և կը քալէ,
պարզապէս ծնունդ առնելով Արեւ-
ելիահի սերմերէն որոնք ցանուած են
տարիներ առաջ և այսօր ծիլ տուած
են և իրենց ոյժ ու մնունդ ստացած
են Արեւելիահով. իսկ իրենց կազմու-
թենէն վերջ՝ նաեւ Բաֆֆիի հեղինա-
կութիւններովը)։ Հայր Սուրբն ապա
յառաջանալով յիշատակեց Հայրիկի
գրական աշխատութիւնքն, նոյնպէս
և Բաֆֆիի, Չերազի, բազմաչխատ Ա-
լիշանի գրական աշխատութիւնքն և
նոցա արդիւնքները, (վերոյիշեալ ա-
նուններէն մէն մին եռանդագին ծա-
փահարութիւններով կողջունուէր), և
յառաջ տանելով խօսքը բացատրեց
թէ նախնի եկեղեցական քարոզիչ հե-
ղինակները ո՛րպիսի կրօնական հերոս-
ներ յառաջ բերին, իսկ արդիները ո՛ր-
պիսի ազդայիններ պիտի հասցնեն։
Այսպէս շարունակելով խօսքը, բացա-
տրեց «Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» անհրաժեշտ պէտքը և ման-
րամասնօրէն մատնանիշ ըրաւ նորա
հիմնադիր՝ տառապեալ և բազմաչար-
չար հայրենասէր Տ. Փորթուգալեանի
անձնուրացութիւնը։ Գրժ. Հայր Սուր-
բը Փորթուգալեան անունն արտասա-
նած միջոցին՝ եռանդագին ծափահարութիւններով ողջունուեցաւ այդ
անուն. ահա միանգամ եւս Ամերիկայի
հայ ժողովրդեան անկեղծ բուռն հա-
մակրութիւնն ղորս արտայայտեց վան
հայրենեաց և Հայութեան անձնուէր
ծառայողին ու նորա սկզբունքին։ Այդ
երկարատեւ ծափահարութեանց վեր-
ջանալէն յետոյ, աւելցուց Գրժ. Հայր
Սուրբը թէ ամեն անոնք որ այժմ յա-
նիրաւի և լոկ փառասիրական ու չա-
հախնդրական ձգտումներով կը զբա-
ղարտեն «Հայոց Հայրենասիրական Մի-
ութիւն»ն կամ նորա Հիմնադիր–Տնօ-
րէնն, Հայրենեաց դաւաճան և մատնիչ
են (երկուքն որոշապէս ծափահարու-
թիւններ նորին Գրժանապատուու-
թեան այս խօսքին համար)։ ապա

վերջացուց, բարձրելոյն օրհնութիւնը
ժողթելով ներկայից համար որոնք հա-
ճած էին պատուել այս հանդէսը։ օրհ-
նեց «Թանգարանական Միութիւն»ը
և նորա յաջողութիւն ժողթեց, խոս-
տանալով հանդերձ թէ ո՛ր Հայուն ալ
որ հանդիպի, պիտի առաջարկէ Թան-
գարանին անդամակցիլ։ Աստ առա-
ջարկուեցան ըստ տեղական սովորու-
թեան երեքական կեցցէներ Թրիմեան
Հայրիկի, Րաֆֆիի, Փորթուգալեանի,
Ալիշանի, Չերազի և Թանգարանի Մի-
ութեան, որոց կընկերակցէին ժողովր-
դի եռանդագին ծափահարութիւն-
ներն։ Միութեան կողմէ չնորհակա-
լութիւն յայտնուեցաւ ներկայից. նա
մանաւանդ Պօսթընէն, Ուսթըրէն, Փը-
րովիտէնսէն և ն. տեղերէ եկող ազգայ-
նոց, որոցմէ, ի մէջ այլոց, կը տես-
նուէին Փրովիտէնսի ազդեցիկ Հայե-
րէն Տիկին ու Պարոն Խոհարարեան,
տեղացիներէն Արարատի և Ազատու-
թիւնի յարգելի խմբագիրներն ևն. ևն.
Ներկայից գումարը չուրջ երկու հարիւր
էր, գեղեցիկ սեռն եւս խիստ ստուար
թիւ մը կը կազմէր։ Խօսակցութիւն-
ներն կընդմիջուէին նուագածուաց նը-
ւագներովը, որոց նուագած մի կտորն
կրկնակի ծափահարութեանց արժանա-
ցաւ։ Յաւարտ հանդիսին տրուեցաւ
պար, ընկերակցութեամբ Օր. Գէորգ-
եանի երգեհոնին. պարեցին միայն
թուով շատ քիչ երիտասարդուհիներ
և երիտասարդներ։ Հանդիսի միջանկ-
եալ դադարներուն ժողովուրդը կը
զուարճանար վիճակահանութեամբ,
հրացանաձգութեամբ, գնտակախա-
ղերով և պիլլարտի խաղերով. այս պա-
հուս կը վաճառուէին նաեւ «Հայոց
Հայրենասիրական Միութեան», Տ.
Փորթուգալեանի և Դամառ Քաթի-
պաի հրատարակած փոքրիկ տետրակ-
ներ ու պատկերներն. պատկերներուն
կարգին կը ծախուէին նաեւ Հ. Ալիշա-
նի, անմահն Վարժապետեանի և Բաֆ-
ֆիի պատկերներն. վերջինս մասնաւո-
րապէս մեծադիր պատրաստած էր Տ.
Շիշմանեան խիստ գեղեցիկ կերպով.
պատկերը եռակողմանի չրջապատած
էր ծաղկեպսակով, ստորեւ բացուած
գիրք մը ուր կայծեր կարձակէր Ֆար-
հատի երկաթագործ քեռու ձեռած
երկաթին պէս. (այս պատկերէն տա-
կաւին ծախու կը գտնուի նորընծաիր
Թանգարանապետին քով, որոյ հաս-
ցէն անչուշտ իրենք հրատարակութեան
պիտի տան)։ Հանդիսին վերջը պար-
տիզին մէջ կատարուեցաւ հրացանա-
ձգութեան մրցում մը որոյ հանդիսա-
տես եղան և Տիկնայք. մրցման մաս-
նակցեցան չուրջ 25–30 երիտասարդներ
որոց մէջէն ամենայաջողն, Տ. Տօնիկ
Տօնիկեան, Թանգ. Միութեան կողմէ
իբր Ա մրցանակ ստացաւ երկփողեան
մի ընտիր հրացան. Բ մրցանակին հա-
մար Տ. Ազնիւ Մարաշլեան ստացաւ
որսորդական մի թեթեւ հրացան. այ-
նուհետեւ թէեւ կատարուեցան հրա-
խաղութիւններ եւս, բայց շատ քիչ։
Երեկոյեան ժամը 8 էր արդէն երբ
ժողովուրդը մեկնեցաւ ամբողջովին
հանդիսավայրէն. թէ ինչպիսի մի
տպաւորութեան տակ, դա ինքդ,

ընթերցո՛ղ, այժմ կզգաս անշուշտ քու
անձիդ վրայ։

Ա.ՈՒԶՈՒՆԻ

Ց. Գ. Չը մոռնանք յիշել որ «Հ. Ե.
Քրիստոնէական Միութիւն»ը մի մեծ
սխալ գործեց պատրաստելով մի դա-
տային հանդէս ճիշդ նոյն օրուան հա-
մար։ Փոքրաթիւ ժողովրդի մը համար,
որպիսին է Հայը այստեղ, միեւնոյն օրը
երկու հանդէս տալը ժողովուրդը պա-
ռակտել ըսել էր։ Ուրախ ենք որ ժո-
ղովուրդն զգաց այդ բան և ամէն կողմ
արտուղջ բարձրացան, նոյնպէս իրենց
անդամներէն ազատամիտներն խստիւ
քննադատեցին, թէեւ չկրցին արգիլել
Իրենք իբր պատճառ ներկայացուցին
որ իբր թէ կուզէին արգիլել որ ժողո-
վուրդը հոն երթալով մի՛ գուցէ ստիպ-
ուին ոգելից ըմպելի խմել որ իբր թէ
հակառակ է եղեր Քրիստոսի, մինչդեռ
Քրիստոս ինքն ալ կը խմէր, ինչպէս
կը տեսնենք Ս. Աւետարանին մէջ. խը-
մելը արգիլուած է Ղուրանին մէջ և ոչ
թէ Աւետարանին մէջ. իսկ չափազան-
ցութիւնը ամեն բանի մէջ ալ վնասա-
բեր է և դատապարտելի. ոչ միայն
չափազանց խմելն, այլ և չափազանց
ուտելն ալ մեղք է և Քրիստոսի դէմ։
Բայց չուզելով կրօնական անտեղի վի-
ճաբանութեանց մտնել այդ խնդրի
առթով, մենք կը հարցնենք. Միթէ՞
անձնիւր ոք ազատ չէր չխմելու, ինչ-
պէս ազատ էր նաեւ չերգելու, չպա
րելու, չխաղալու, հրացան չձգելու,
չուտելու ևն.։ «Քրիստոնէական Մի-
ութիւն»ն թէեւ ուզեց իւր սխալն ուղ-
ղել պատգամաւորներ ղրկելով, բայց
դոքա չկրցին փոխել ժողովրդի վատ
տպաւորութիւնը, զոր զգացած էր ար-
դէն։ Ցուսով ենք որ փորձառութիւնը
դէթ գալիքին առաջքը կառնու։

ՆՈՑՆ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Այս վերնագրի տակ հետեւեալը կը
կարդանք Մէմաֆօրին Կ. Պոլսեն ուղ-
ղուած յուլիս 14ի թղթակցութեան մէջ։

Անցեալ ուրբաթ օր, մայրաքաղաքիս
դիւանագիտական չրջանների մէջ մեծ
զարմացում պատճառեց այն դէպք որ
Սուլթան Համիտ՝ առաջին անգամն լի-
նելով մի ուննկդրութիւն տուեր է Պուլ-
կարիոյ գործակատար Տօքթ. Վուլքովի-
չին և այդ իշխանապետութեան ելմտա-
կան նախարար Պրն. Նաչէվիչին։ Այս
դէպք, կը կրկնեմ որ բոլորովին անհա-
ւատալի էր։ Տակաւին մի քանի չաբաթ
առաջ ոչ մէկ նկատում չէր կրնար Սուլ-
թանին ընել տալ այս որոշումը. պալատ-
նապէս Եըլտըզի պալատին մէջ ընդունել
Պուլկարիոյ իշխանին ներկայացուցիչն,
քանի որ այդ իշխան երբէք չէ ճանչցուած
Դռնէն և մի քանի մեծ տէրութիւննե-
րէն ալ միայն կէս պաշտօնապէս ճանչ-
ցուած է, ադոնք են Աւստրիա, Անգ-
լիա և Իտալիա. իսկ Ալմանիան մինչեւ
այսօր ձեռնպահ մի դիրք ունէր, իբր թէ
Ռուսիոյ դիւրագգածութիւններն յար-
գելու համար։

Պուլկարիոյ դիւանագիտական գոր-
ծակատար Տօքթ. Վուլքովիչ որ երբեմն մի
Ֆրանսուհու հետ ամուսնացած էր, ան-
տարակոյս հազուագիւտ տաղանդի և ըն-
դունակութեան տէր մի անձ է և ես իսկ
լսեցի մեծ տէրութիւններէն մէկի ներ-
կայացուցիչէն որ ըսաւ թէ Տօքթ. Վուլ-
քովիչ իր տեղ կրնար բռնել եթէ մի մեծ

տէրութիւն ներկայացուցնելու կոչուէր։

Տօքթ. Վուլքովիչ Արեւելեան Րումէ-
լիի մէջ ծնած լինելով, հետեւապէս կըր-
թութեամբն աւելի Ցոյն քան Պուլկար,
ունի մշակուած մի միտք նրբութեան
աստիճան, և Արեւմուտքի գաղափարնե-
րին բոլորովին հաղորդ. այսպէս ինքն
գերազանցօրէն մի նշանաւոր անձ է, Ա-
րեւելցու և Եւրոպացու յատկութիւնե-
ներն միանգամայն իր վրայ միացունելով։
Երբեմն գինւորական բժիշկ եղած էր Հա-
լէպի մէջ ուր ծանօթացաւ մի ուրիշ նը-
շանաւոր և նրբամիտ Արեւելցու հետ.
այդ Արեւելցին է այժմեան Մեծ Վէզիր,
Քեամիլ փաշա, նախկին Հրեայն որ յե-
տոյ միւսիւլման եղաւ։ Այս երկու ան-
ձեր երկար ժամանակէ ի վեր հին բարե-
կամներ են այլ եւս. այս կէտ կրնայ
բացատրել թէ ինչպէս բազմաթիւ կընճ-
ռուտ և փափուկ խնդիրներ չուտով կար-
գադրուեցան և այն ալ ընդհանրապէս ի
նպաստ Պուլկարիոյին։ Դեռ մի քանի օր
առաջ ալման և աւստրիացի թերթերը
մի յայտնի չեշտով կիմացունէին թէ Սուլ-
թանը մօտ օրէն պիտի ճանչնայ Պուլկա-
րիոյ և Արեւելեան Րումէլիի միացումը և
Ֆէրտինանտ իշխանը իբրեւ երկրին օրի-
նաւոր պետը։ Դուռը իր սովորականին
համեմատ փութաց այս անգամ ալ հեր-
քել այդ լուրը, բայց այդ պաշտօնական
հերքումը ինքնին կը ջրուի ուրիշ ոչ նը-
շաւոր պաշտօնական մի իրողութիւնով,
այն է Սուլթանին կողմէ անցեալ ուրբաթ
օր Տօքթ. Վուլքովիչին և պուլկար ել-
մտական նախարարին տուած ունկնդրու-
թիւնը։

Սա շատ կարեւոր մի իրողութիւն է
որմէ զգածուած է աստ ամեն մարդ և
չեմ չափազանցեր եթէ ըսեմ որ այս դէպք
մի յաղթանակ կը նկատուի Երից Դաշ-
նակցութեանն համար։

Վերջացնելով այս կէտն ալ կաւելց-
ցունեմ թէ Պր. Նաչէվիչ, ելմտական նա-
խարարն, շատ տարիներ ալ Վիէննաի
մէջ Պուլկարիան ներկայացուցեր է ուր
նրբամտութեան և ճարտարութեան համ-
բաւ վաստկած ունի արդէն։ Որ կողմէ
որ քննուի, այս դէպք վերին աստիճան
ծանրակչիռ մի դէպք լինելու նշաններ
ցոյց կուտայ։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ Կ. ՊՕԼՍԻ ՄԷՋ

Հետեւեալը Կ. Պօլսի Ֆրանսական հիւ-
պատոսարանի գործակատար Պր. Սիլվիրի
մեկ տեղեկագիրն է.

Արուեստագիտութիւնը (industrie)
իր բացակայութեամբ կը փայլի Օսմ. պե-
տութեան մէջ. երկրին մէջ սպառող դը-
րէթէ բոլոր բանուած ապրանքները դուր-
սէն կը բերուին։

Սկզբունքով ազատութիւն տրուած է
գործարանների հաստատութեանն, սա-
կայն պէտք է ադոր համար արտօնու-
թիւն ստանալ իշխանութենէն որ այնչափ
երկար կուշացունէ այդ գործողութիւն
որ մեծապէս կը դժուարանայ երկրին մէջ
արհեստներ ծաղկեցունելը։

Այժմ եղած գործարանների մեծ մա-
սը հաստատուած են մենաշնորհի դրու-
թեամբն որ կարգիլէ ուրիշ մրցում որոյ
գծի մը մէջ։

Քիչ շատ կարեւոր գործարաններէն
շատերն ալ որոնք Կ. Պօլսի չրջակայքը կը
գտնուին, պետութեան կը վերաբերին։
Պատերազմական նախարարութիւնը 4
պետական գործարաններ ունի որոնք են
մէկ խաղխորդարան, մէկ զօրքերի հա-
մար պէտք եղած ասուիլի գործարան, մէկ
կտաւի գործարան և մէկ ալ գլխարկի
(Ֆէս)։ Այս հաստատութիւններ, կըս-
ուի թէ, շատ սուղի կը նստին կառավա-
րութեան և իրենց արտադրութիւնն ալ
շատ միջակ տեսակէ է։ այդ Ֆէսի գոր-
ծարանի մէջ գործուած Ֆէսը Աւստրիէն

քերուածին կրկին գնով կուգայ կառավարութեանն և միւս կողմէ ալ արժէքէն առոր է։

Յիշել պէտք է նաեւ Պատերազմական Նախարարութեան հսկողութեան ներքեւ գտնուող ուրիշ մի գործարան ալ, Մաքրիքէօյի վառօդարանը։ Վառօդի չինութիւնը պետութեան մենաւաճառն է, որով և դուրսէն որսի, կռուի և ականհատութեան վառօդները բերելը բոլորովին արգիլուած է։

Օսմանեան ծխախոտի րէժին ալ բաւական թուով գործարաններ ունի իր ապրանքները դասաւորելու և պատրաստելու համար։

Մասնաւոր հաստատութիւնների մէջ յիշելու արժանի են բաւական թուով կաշեգործարաններ, որոնցմէ երկուքը մանաւանդ լաւ չինուած են նաի գուլէի կողմ։ Այս գործարաններ ալ սակայն երկրորդ կարգի յատկութիւն ունեցող Հորթու բանած կաշիներ միայն կարտադրեն։ կերեւի թէ միջակ արդիւնք ձեռք բերելուն պատճառն այն է որ երկրին մէջ շատ քիչ կը գտնուի ճերմակ կաղնու կճեպը։

Ոսկեղջիւրի վրայ ալ կը գտնուին մի քանի գեղեցիկ չոգեաղացներ։ ադոնք քարաւին վրայ հաստատուած են և պիտի կրնան ցորենը առագաստանաւերէն ուղղակի ընդունել, բայց մակուկավարների արհեստապետութիւնը արգելք կը լինի այդ բանի, ուրեմն պէտք կը լինի որ ցորենը նախ նաւակների մէջ պարպուի և անկէ ետք աղացները փոխադրուի, որով բաւական ծանր աւելորդ ծախքեր կը լինին։

Կան նաեւ կղմինարի երկու գեղեցիկ գործարաններ մինը Եւրոպայի կողմը Անուշ Ջրերի մօտ, միւսը Պէյօղլուքէրէ։ Ուրիշ փոքրեր ալ կը գտնուին։ Այս գործարանների հաստատութենէն իվեր Մարսէյլի կղմինարին ներածութիւնը դադրած է։

Կազի երկու գործարաններ հաստատուած են մին Տօլմա Պաղչէ՝ Ղալաթիայի և Բերայի համար, իսկ միւսը նաի գուլէ՝ Պօլսի կողմին համար։ Միանգամայն երկու գործարաններէ ելած կազը չատ ըստորին տեսակ է։ Արդէն միայն մի տարի կայ որ լուսաւորութեան այս եղանակը կը գործադրուի Կ. Պօլսի կողմը, այն ալ գլխաւոր փողոցներուն միայն. Իսկիւտար և Գատըքէօյ տակաւին զուրկ կը մնան կազէ. Պօլսի վաճառատուններուն մեծ մասը, նոյն իսկ Բերաի մեծ փողոցի վաճառատուններէ ոմանք քարիւղի ճրագներ տակաւին կը գործածեն։

Պէյքօզի և նաի գուլէի մէջ կան ապակեղէնի երկու գործարան որոնք կերեւի թէ Նորվէկիայի աւազը կը գործածեն. ասոնց հանած ապրանքներն ալ ապէկ տեսակէ չեն։ Վերջապէս նորերս յրդէ և մետաքսէ կերպասի համար գործարան մ'ալ բացուած է նաի գուլէի կողմ. սա գեղեցիկ հիմնարկութիւն մ'է, սակայն տակաւին նոր պիտի գնահատուին իր հանած ապրանքները։

Ասկէ վեր յիշուած քիչ չատ կարեւոր գործարաններէն զատ կան նաեւ բազմաթիւ փոքր գործարաններ որոնք տեղական սպառման նիւթեր կարտադրեն. ասոնց գլխաւորներն են. պղնձէ ծորակի գործարաններ, մակոյկի և նաւակի, նաւերի նորոգութեան գործարաններ, կօշիկ շինելու, ձեռքով մետաքս և բամպակ գործելու, սպածոյ թաշկինակի, կահկարասիքի մի քանի տեսակ կառքերի շինութեան գործարաններ։»

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Բժշկական ուսանող մը պատրաստ է հարկ եղած դիւրութիւնները ընծայել այն ամէն հիւանդներու, որոնք փարիզ կուգան դարմանուելու, ցոյց տալով իրենց՝ յայտնի բժիշկները և յարմարագոյն հիւանդանոցները և կատարելով միեւնոյն ժամանակ թարգմանչի պաշտօն։

Հասցէն իմանալ Արմէնիահի խմբագրատունէն։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Գահիրէ, 23 յուլիս. Քոլէրան 300 զոհեր տարած է Մէնքէքէէն, միայն կի րակի օրը 60 հոգի մեռան. եգիպտական կառավարութիւնը զօրքեր ղրկեց սահմանագլխի վրայ, որպէս զի խըստ տութեամբ հսկեն քարանթինաի գործադրուելուն վրայ։

Մի սաստիկ հրդեհ երէկ երեկոյ ծագեցաւ խոխվական պալատին մէջ. զօրաւոր չանքեր անելով կարելի եղաւ պալատին մեծ մասը և թանկագին իրեղէնները ազատել։

— Պետերբուրգ 23 յուլիս. Մի քանի գաւառներու մէջ ծանր սովէ կը վախցուի. միայն Նիժնի Նովկորոտ նահանգին համար 8 միլիոն րուբլ պիտի տրուի սովին աղէտքն մեղմացունելու համար. այժմ լրջօրէն կը խորհուի այս տարի արգիլել արմտիքի արտածութիւնը Ռուսիաէն։

— Պուքրէշ, 23 յուլիս. Լուր կայ թէ գահաժառանգ իշխանը մինամով իր հօր յայտներ է թէ կը հրաժարի Օր. Վաքարէսքօի հետ ամուսնալէ. այդ նամակ հաղորդուեր է նախարարներու խորհուրդին։

— Քրօնշթատ, 23 յուլիս. Ֆրանսական նաւատորմի մի մասը որ Մոսկուայի ցուցահանդէսին առթով ճամբայ ելած էր Պետերբուրգ այցելելու, այսօր հասաւ Քրօնշթատ։ Մեծ հանդէսներ պիտի լինին ի պատիւ Ֆրանսացի ծովային սպաներուն։ Այս այցելութեան առթով ռուս թերթեր համակրալից յօդուածներ կը հրատարակեն և հաւանական կը համարին Ֆրանքօ-ռուս մի դաշնակցութիւն։ Ֆրանսական նաւատորմին Պետերբուրգ ձեռացած բոլոր ժամանակ, Ռուսիաի մէջ Մարսէյեզ եզ երգելու արգելքը պիտի վերցուի։

— Փարիզ, 23 յուլիս. Ֆիկարօի մէջ հրատարակուած մի գրուածի նայելով, Ամերիկացի նախկին մի սպայ Պր. Կրէյտըն յայտնած է օդային թռիփլը հնարել, որով անհամիթ պարունակող ռումբը թնդանօթէն նետուելով առանց պայթելու կը հասնի նպատակին և ամրոցին կամ չէնքին մէջ թափանցելէ ետք կը պայթի իր աւերումն անելու համար։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ԷՔԻՋԵԱՆ

Թարգման-առաջնորդ ճամբորդների

Մարսէյլ հանդիպող հայ և արեւելցի ուրիշ ուղեւորներ որոնք քաղաքին և ֆրանսերէն լեզուին անծանօթ են, մեծ դիւրութիւններ կրնան գտնել իրեն դիմելով։

Grégoire Ekizian
5 A, rue Beauvau, 5 A, Marseille

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիահի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չղրկուիր։

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)։
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՆ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սմմ.
Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գինն (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց ուսարտեղ (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաչունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են)։ 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ։
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԻՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՒ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիոյ Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներու թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գինն 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ժ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՎՐԷԺ

Թարգմանեց ռուսերէնից
Ա. Ե.

Ինչ որ այսօր Թիւրքերն կանեն Հայաստանի մէջ և անել կուտան Քիւրդերին, նոյնը և աւելին կանէին նաև Պուլկարիաի մէջ մինչև որ Պուլկարներն ապատութեան այդ բարբարոսների լուծէն և ունեցան իրենց ազգային կառավարութիւն։ Թրքական բռնաբարութիւնների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ ՎՐԷԺԸ որ ցոյց կուտայ նաև թէ Պուլկարներն այն ատիճան նեղուած էին քաղաքների և գիւղերի մէջ որ յանձն կառնէին մինչև իսկ լեռներն քաշուելով ապրիլ և յարմար առիթն ներկայացած ժամանակ իրենց վրէժ լուծել Թիւրքերէն։

ՎՐԷԺի գինն է 20 սնթմ. (15 սնթմ.

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԻՆ ԱՌՆՈՒԱԾ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼՂԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպանուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գին 1 ֆրանգ, (75 սանթիմ)։

Ժ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԹՈՄԱՍ ԲՈՑԱՐԻՍ

(Յունական պատմութիւնից)

ԳՐԵՑ

Զ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՑ

Ասկէ գրեթէ 5 դար յառաջ երբ Թիւրքերն տիրապետած էին յունական Սիրա կղզուն, իրենց սովորութեան համեմատ ամէն չարիք կը հասցունէին Յոյներին, ծանր տուրքերով կը նեղացունէին, անոնց ստացուածները կը կողոպտէին, կիներն ու աղջիկներն կը բռնաբարէին և այլն։ Թոմաս Բոցարիսանուն մի նաւավար և ձկնորս, մի ազգասէր պատանի որ սակայն հարուստ էր աղնիւ զգացումներով, կղզուն մահմետական կառավարչէն իւր քրոջ ազատանգուելուն համար գրգռուած, ոգեւորուած, կը յաջողի ինք եւս գրգռել Սիրայի արդէն դժգոհ յոյն ժողովուրդը որոնք կը յարձակին կառավարչի պալատին վրայ, կը լինչեն Թիւրք չարագործները և օգուտ քաղելով Թիւրք կառավարութեան այն ժամանակի խառնաշփոթ դրութենէն, ապստամբութիւն կը հրատարակեն, մի քանի կռիւներ կունենան իրենց վրայ ղրկուած Թիւրք զօրքերին հետ որոնց կը յաջողին յաղթել Թոմաս Բոցարիսի առաջնորդութեամբ և Բոցարիս ժողովրդի հաճութեամբը կը հրատարակուի կառավարիչ Սիրայի։

Գինն (15 սանթիմ) 20 սանթիմ։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մանաւանդ ղեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներովը։

ՀԱՑ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ Թղթի վրայ առնուած և պատուրակներուն անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն սրբագրուած, կը ծախուի Արմէնիահի խմբագրատունը։ Գինն է 1 ֆրանգ, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՑԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi, Allées de Meilhan. 44.